

Εξατομικευμένη Μάθηση

[Δεν υπάρχει μία μέθοδος για όλους τους μαθητές, γιατί ο καθένας τους μαθαίνει με τον δικό του ρυθμό και τον δικό του τρόπο!]

Με τον όρο Εξατομικευμένη Μάθηση (personalized learning) αναφερόμαστε στη μάθηση που ανταποκρίνεται στις ατομικές ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των μαθητευόμενων, λαμβάνοντας υπόψη τα μοναδικά τους χαρακτηριστικά, χαρίσματα, ταλέντα, τις δεξιότητες, κλίσεις και επιθυμίες τους.

Η Διαφορετικότητα λοιπόν είναι επιστημονικά τεκμηριωμένη, πόσο όμως αυτή αναγνωρίζεται στην εκπαιδευτική διαδικασία; Μετά τη θεωρία του Howard Gardner (καθηγητής Γνωστικής Ανάπτυξης και Εκπαίδευσης Πανεπιστημίου Harvard), για την πολλαπλή νοημοσύνη, αναπτύχθηκε έντονο ενδιαφέρον για τη διάγνωση του τρόπου με τον οποίο μαθαίνει κάθε μαθητής. Είναι σημαντικό για τον εκπαιδευτικό να γνωρίσει από την αρχή τα διαφορετικά στυλ μάθησης και προτιμήσεις των μαθητών του.

Οι αρχές της Διαφοροποιημένης Διδασκαλίας (ΔΔ) έχουν τις ρίζες τους πολλά χρόνια πριν και εμπνέονται σε μεγάλο βαθμό από τις θεωρίες μάθησης των Piaget, Gardner και Vygotsky. Σύμφωνα με την Tomlinson (2000b), πρόκειται για μια συλλογή από πολλές θεωρίες και πρακτικές. Η ΔΔ υιοθετεί την έννοια της "ετοιμότητας", που στηρίζεται στο έργο του Lev Vygotsky (1978), και τη Ζώνη της Επικείμενης Ανάπτυξης (ΖΕΑ), στο εύρος της οποίας η μάθηση λαμβάνει χώρα. Αυτό σημαίνει ότι η δυσκολία των δεξιοτήτων που διδάσκονται πρέπει να είναι ελαφρώς πιο πάνω από το τρέχον επίπεδο του παιδιού και την ικανότητά του. Αυτό στηρίζεται στο έργο του Lev Vygotsky (1978). Η έρευνα στην τάξη, υποστηρίζει σθεναρά την έννοια της ΖΕΑ. Πρακτικές που παρατηρήθηκαν ως κεντρικής σημασίας για τη διαφοροποίηση περιλαμβάνουν αποτελεσματικές διαδικασίες διαχείρισης, ομαδοποίηση των μαθητών για τη διδασκαλία, και ενεργή εμπλοκή τους (Ellis και Worthington, 1994). Επίσης από έρευνες διαπιστώθηκε ότι όταν η διδασκαλία κινήθηκε στα πλαίσια της ΖΕΑ, οι μαθητές είχαν επιδόσεις ακριβείς σε επίπεδο περίπου 80%, έμαθαν περισσότερα και αισθάνθηκαν καλύτερα για τον εαυτό τους και το γνωστικό αντικείμενο υπό μελέτη (Fisher, 1980 στο Tomlinson, 2000). Η μάθηση πραγματοποιείται καλύτερα όταν μια μαθησιακή εμπειρία ωθεί τον μαθητή λίγο παραπέρα από το δικό του επίπεδο. Όταν ο μαθητής εργάζεται πάνω σε έννοιες και δεξιότητες που ήδη έχει κατακτήσει, λίγη ή καθόλου μάθηση πραγματοποιείται. Και από την άλλη πλευρά, αν η εργασία που αναλαμβάνει είναι μακριά από τα επίπεδα των ικανοτήτων του, η απογοήτευση οδηγεί σε αρνητικά αποτελέσματα (Howard, 1994, Vygotsky, 1986).

Τα κύρια χαρακτηριστικά του μοντέλου της Εξατομικευμένης Μάθησης είναι:

- η προσωπική επαφή και αλληλεπίδραση μαθητή-δασκάλου,
- η απόδοση σημασίας στα διαφορετικά μαθησιακά στυλ,
- η κατευθυνόμενη από τον ίδιο μαθητή συμμετοχή του στη μαθησιακή διαδικασία,
- η έμφαση στην συμμετοχή των γονέων του μαθητή στη διαδικασία μάθησης, οι τάξεις με μικρό αριθμό μαθητών,
- η πρόσβαση στην τεχνολογία, τα ποικίλα μαθησιακά περιβάλλοντα, τα προγράμματα επιμόρφωσης δασκάλων και γονέων και οι επιλογές στο αναλυτικό πρόγραμμα μαθημάτων.

Το μοντέλο Εξατομικευμένης Μάθησης αναγνωρίζει ότι κάθε μαθητής είναι ένα άτομο με διαφορετικό στυλ μάθησης, ρυθμό μάθησης, τρόπο μάθησης και διαφορετική άποψη για τη μάθηση. Αναγνωρίζει την αξία της εμπλοκής και συμμετοχής των γονέων στην εκπαίδευση των παιδιών τους και της συνεχιζόμενης επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών και υποστηρίζει

τη συνεργασία γονέων, μαθητών και δασκάλων, παρέχοντας πλήθος από επιλογές και ευκαιρίες, μέσα αλλά και εκτός σχολικής τάξης, έτσι ώστε τα προγράμματα μάθησης να προσαρμόζονται στις ατομικές ανάγκες και προτιμήσεις κάθε μαθητή. Έχει μειωμένο αριθμό μαθητών σε κάθε τάξη (15-20) και ενθαρρύνει τους γονείς να αναλάβουν μεγαλύτερη ευθύνη στην παρακολούθηση και εξασφάλιση της επιτυχούς μάθησης των παιδιών τους. Συνδυάζει πολλαπλά επίπεδα αξιολόγησης της επίδοσης των μαθητών: εκτός από τις τελικές εξετάσεις καταγράφεται λεπτομερώς και συστηματικά η πορεία του μαθητή στις καθημερινές του επιδόσεις αλλά και μέσα από τον προσωπικό φάκελο επιτευγμάτων του (portfolio).

Τα βασικά ποιοτικά χαρακτηριστικά της διαφοροποιημένης διδασκαλίας:

- Η διαφοροποιημένη διδασκαλία είναι προσαρμογή της διδασκαλίας εκ των προτέρων και όχι μετά από αποτυχία. Η εκπαιδευτικός σχεδιάζει εκ των προτέρων τη διδασκαλία με βάση τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών και δεν περιμένει να αποτύχει η διδασκαλία για να παρέμβει διορθωτικά στη συνέχεια. Με αυτή την έννοια η διαφοροποιημένη διδασκαλία δρα προληπτικά σε ό,τι αφορά την εμφάνιση Μαθησιακών Δυσκολιών.

- Στη διαφοροποιημένη διδασκαλία, η διαφοροποίηση είναι οργανικό κομμάτι της διδασκαλίας και όχι στάδιο. Με αυτή την έννοια κάθε νέα μάθηση αποτελεί ευκαιρία για νέα διαφοροποίηση. Η διαφοροποίηση δεν αφορά μόνο την αντιμετώπιση ενός μαθησιακού προβλήματος, αλλά τη συνεχή μάθηση και πρόοδο των μαθητών.

- Η διαφοροποιημένη διδασκαλία στηρίζεται στη λεπτομερή και διαρκή αξιολόγηση. Για τη διαφοροποίηση απαιτείται μεγάλος αριθμός πληροφοριών από πολλές πηγές, ώστε να γίνουν τροποποιήσεις που αφορούν το επίπεδο, τα ενδιαφέροντα και τους ιδιαίτερους τρόπους μάθησης των μαθητών.

- Η διαφοροποιημένη διδασκαλία αξιοποιεί την ευέλικτη ομαδοποίηση. Για τη διαφοροποίηση χρησιμοποιούνται από την εκπαιδευτικό όλοι οι τρόποι ομαδοποίησης (μετωπική, ομάδες, ατομική εργασία). Η επιλογή στηρίζεται κάθε φορά στο περιεχόμενο της διδασκαλίας, τις διδακτικές τεχνικές, τις δραστηριότητες και τους συγκεκριμένους κάθε φορά μαθητές.

- Η διαφοροποιημένη διδασκαλία είναι συμμετοχική. Η διδασκαλία αναπτύσσεται μέσα από το συνδυασμό των επιλογών της εκπαιδευτικού και των μαθητών, ενώ ο στοχασμός των μαθητών μαζί με την εκπαιδευτικό, προσφέρει σημαντικά στοιχεία για την αποτελεσματικότητα των επιλογών που γίνονται. Ανάλογα με τη δραστηριότητα και τους συγκεκριμένους μαθητές και εκπαιδευτικούς, η επιλογή μπορεί να είναι περισσότερο ή λιγότερο της εκπαιδευτικού. Παρόλα αυτά, στη διαφοροποιημένη διδασκαλία πάντα διασφαλίζεται η δυνατότητα επιλογής για τους μαθητές.

Με στόχο την αποσαφήνιση της έννοιας της διαφοροποιημένης διδασκαλίας, επισημαίνεται παρακάτω τι ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ η διαφοροποιημένη διδασκαλία. Πού, δηλαδή, και πώς διαφέρει από άλλες διδακτικές πρακτικές.

- Η διαφοροποιημένη διδασκαλία δεν ταυτίζεται ούτε με την ατομική, ένας-προς-έναν διδασκαλία, ούτε με την εξατομίκευση της διδασκαλίας. Δεν προϋποθέτει 10 διαφορετικά επίπεδα διδασκαλίας σε μία τάξη 30 μαθητών. Θυμίζει όμως, αρκετά σε ορισμένα σημεία της οργάνωσής της τα μονοθέσια δημοτικά σχολεία, όπου η εκπαιδευτικός δουλεύει σε διαφορετικά επίπεδα, άλλοτε ατομικά, άλλοτε σε μικρές ομάδες και άλλοτε με το σύνολο των μαθητών.

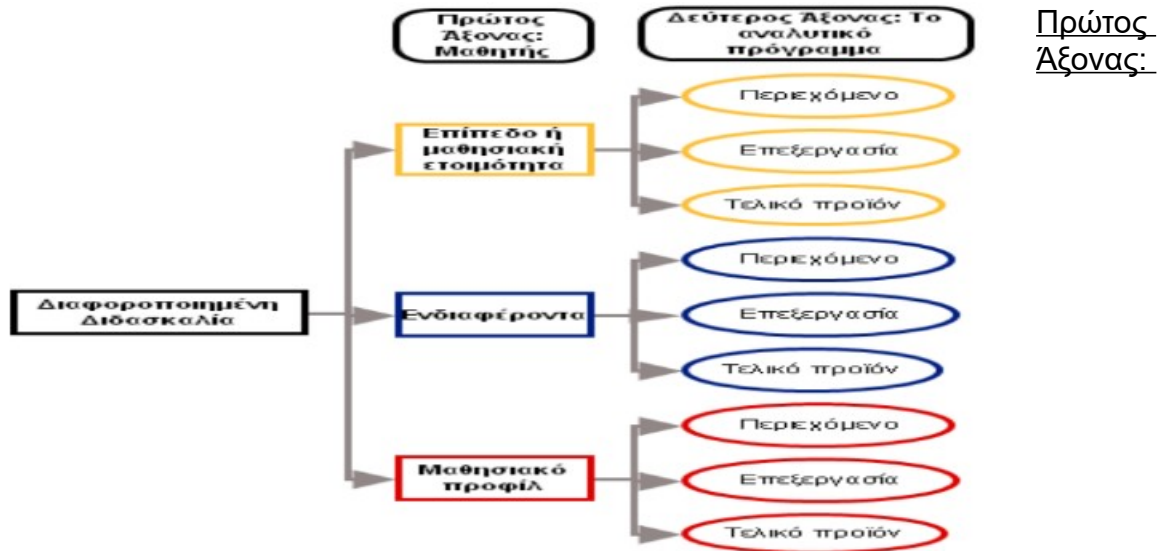
- Η διαφοροποιημένη διδασκαλία δεν σημαίνει εργασία αποκλειστικά σε 3-4 ομοιογενείς ομάδες διαφορετικού επιπέδου. Αντίθετα, αρχή της διαφοροποιημένης διδασκαλίας είναι η ευέλικτη ομαδοποίηση, που αλλάζει και αξιοποιεί διαφορετικά κριτήρια και όχι μόνον το κριτήριο της επίδοσης των μαθητών.

- Η διαφοροποιημένη διδασκαλία δεν ταυτίζεται με την προσαρμογή της δυσκολίας των ερωτήσεων που κάνει η εκπαιδευτικός ή των ασκήσεων που καλούνται να λύσουν οι

μαθητές. Επίσης, διαφοροποίηση δε σημαίνει απλά, λιγότερες ή περισσότερες ασκήσεις, ούτε αποτελεί ποσοτική προσαρμογή, αλλά περιλαμβάνει την ποιοτική τροποποίηση της διδασκαλίας.

Η διαφοροποιημένη διδασκαλία δεν συνεπάγεται ένα χαοτικό περιβάλλον μάθησης.

Αντίθετα, η διαφοροποιημένη διδασκαλία προϋποθέτει οργάνωση, σαφείς διαδικασίες και συστηματική αξιολόγηση και συμμετοχή από την πλευρά της εκπαιδευτικού.

Σχήμα 1: Περιεχόμενο της Διαφοροποιημένης Διδασκαλίας

Μαθητής

Διαφοροποίηση ανάλογα με το επίπεδο ή τη μαθησιακή ετοιμότητα του μαθητή (Διάσταση1)

Διαφοροποίηση ανάλογα με τα ενδιαφέροντα του μαθητή (Διάσταση2)

Διαφοροποίηση ανάλογα με το μαθησιακό προφίλ του μαθητή (Διάσταση3)

Δεύτερος Άξονας: Το αναλυτικό πρόγραμμα

Διαφοροποίηση του περιεχόμενου: Τι θα διδαχθεί (Διάσταση1)

Διαφοροποίηση της επεξεργασίας (Διάσταση2)

Διαφοροποίηση του τελικού προϊόντος: πώς δείχνει ο μαθητής τι έμαθε (Διάσταση3)